

PRIKAZI

ZNAKOVITO OBOGAĆENJE
HRVATSKE MUZIKOLOGIJEIzak Špralja: *Cithara octochorda...*, Zagreb 1998.

1. Nedavno je u izdanju *Hrvatskog društva crkvenih glazbenika* objavljena monografija dr. Izaka Špralje s naslovom *CITHARA OCTOCHORDA, glazbeni zbornik Zagrebačke crkve iz 18. stoljeća (Beč 1701. i 1723.; Zagreb 1757.) s posebnim osvrtom na glazbene oblike pokazatelja glazbenih razdoblja*, koja – zajedno s brojnim notnim primjerima – obasiže 237 stranica. Sastoji se od osam poglavlja od kojih je prvo uvodnog karaktera (prolog), potom dva s ubiciranjem tematike u vrijeme i prilike u kojima je u zagrebačkoj crkvenoj sredini postupno stasala ideja / težnja za objelodanivanjem primjerenoga glazbenog zbornika, da bi do kraja prve polovice 18. stoljeća doživjela konkretiziranje u tri vrlo znakovita izdanja. Slijedi središnjost knjige – IV. i V. poglavlje – u kojima se iscrpno opisuju najprije gregorijanika i njezini glazbeni oblici u Zagrebačkoj crkvi, potom himničko pjevanje u njoj. Svako od tih poglavlja – uz dosad poznate činjenice – donosi i rezultate autorova samostalnog istraživanja. Ono je izlagano vrlo temeljitim raščlanjivanjem dosad manje poznatih ili uopće nezapaženih “kamenčića”, koji – postavljeni na pravo mjesto – daju dosadašnjim – često nepotpunima, pa prema tome nedostatnim spoznajama o primjeni i značenju gregorijanike u našoj domaćoj sredini – pravu i iscrpnu osmišljenost. Rezultati do koji je autor došao često vrlo smjelim a potpuno uvjerljivim i prihvatljivim sintezama bacaju novo svjetlo i na odnos domaće (Zagrebačke) crkve prema tim glazbenim vrstama kao nužnim pratiiteljicama liturgijskoga odnosno izvanliturgijskoga čina i na sâm glazbeni zbornik. U *Zaključku* (epilogu) autor u sedam pregledno izloženih odsjeka sažimlje rezultate do kojih je došao u svom radu. Potom, nakon *Pogovora*, donosi stanoviti broj notnih primjera/cjelina, od kojih su naročito zanimljivi oni iz varaždinskoga rukopisnog zbornika *Cantilena chorales* zbog, po svemu sudeći, najranijeg odraza *Citharae octochordae* izvan Zagreba i koji se u ovoj knjizi prvi put iznose pred javnost. Slijede podaci bibliografske naravi, pa sažeci na talijanskom, njemačkom i engleskom jeziku te bilješka o samom autoru knjige.

2. Knjiga Izaka Špralje sadrži rezultate njegovih višegodišnjih istraživanja. Po načinu izvedbe pripada tipu monografskih prikaza jedne (davnosnije) edicije, ključne za spoznavanje i proučavanje glazbenog života ne samo Zagrebačke crkve nego gotovo cijele sjeverne Hrvatske. Jer je taj glazbeni zbornik – objavljen za ono vrijeme u rekordnom vremenskom razmaku od svega pedesetak godina čak u tri izdanja s brojnim primjerima/napjevima po svemu sudeći iz pera tadašnjih orguljaša/glazbenika Stolnice – nedvojbni dokaz o stvaralaštvu na području tzv. umjetničke glazbe. To naročito vrijedi za treće izdanje toga zbornika. On zbog toga – s današnjeg muzikološkog stajališta – predstavlja za sjevernu Hrvatsku prve polovice 18. stoljeća ono isto, što za drugu polovicu (u istom dijelu Hrvatske) predstavlja unatrag dvadesetak godina zapažen, proučen i javnosti predstavljen *Varaždinski skladateljski krug* s kraja 18. stoljeća.

Aspekti glazbenih značajki *Citharae octochordae* koje autor – kao vrsni znalac osobito crkvene glazbe onoga vremena na domaćem tlu – razmatra, dotiču dva ključna načina (crkvenog

muziciranja: asketsku gregorijaniku i raspjevanu himniku. Polazeći od najranijih sačuvanih izvora za proučavanje stanja na navedenim područjima u Zagrebačkoj crkvi te u inozemstvu, Špralja ih promatra najprije u kontekstu duhovnih (općih) i kulturnih zbivanja, a potom i u okviru stvaralačkih formacija. To promatranje izvedeno je pažljivim analizama glazbenih primjera, kako onih za misu kao središnji liturgijski čin tako i onih popratne naravi koji očituju skladateljsku ruku u (inače, dugo vremena smatranoj) stvaralački sasvim siromašnoj sjevernohrvatskoj glazbenoj i općekulturnoj stvarnosti. Pomoću tih analiza, a u kontekstu razmatranja pojava i sociološke naravi, autor gotovo uvijek uspijeva protumačiti one pojave koje su u dosadašnjim prikazima zbornika o kome je riječ ostajale ili nedorečene ili čak nezapažene. Takav metodološki postupak prisutan je i u Špraljinu zanimanju za neke dosad usputno, te nepotpuno prikazane činjenice, naročito one o velikoj ovisnosti našega zbornika o sličnim zbornicima iz Mađarske i uopće sjevernih dijelova nekadašnje austrijske monarhije, pa prema tome i o njegovoj glazbenoj neizvornosti/nesamostalnosti. Zasluga Izaka Špralje je upravo u tome što je tu utjecajnost – u kontekstu jasnih dokaza – sveo na onoliko mjeru koliko je ona nužna s obzirom na tematičnost crkvene sadržajnosti kojom je prožeta.

Isto tako valja podvući autorov odnos prema rezultatima istraživanja u svezi sa *Citharom octochordom* na drugim (interdisciplinarnim: književnom, lingvističkom) područjima. Taj odnos nije površan, već se iskazuje kao znakovitost u autorovim prosudbama. Isto tako valja apostrofirati često vrlo opsežne bilješke uz tekst kojima postavke iz “glavnog” teksta dobivaju na uvjerljivosti.

Međutim, kao svako ljudsko djelo, ni knjiga Izaka Špralje nije bez nedostataka. To se osobito odnosi na često vrlo opsežno citiranje tuđih izvora/tekstova o zborniku, korišteno radi podupiranja odnosno odbacivanja nečijeg mišljenja, a koje bi se moglo iznijeti i tehnikom prepričavanja. S druge strane, neke autorove postavke – zbog (objektivnog) pomanjkanja dokaza, posebice onih koji se odnose na činjeničnost tzv. dominikanske glazbene tradicije u kojoj je za vrijeme studija u Parizu stasao utemeljitelj tzv. zagrebačkog obreda bl. Augustin Kažotić – ostaju “u zraku”. Njih bi autor boravkom u francuskoj sredini ili u Rimu vjerojatno mogao poduprijeti temeljitim spoznajama.

3. Rad na knjizi zahtijevao je od autora opsežno istraživanje mogućih dostupnih izvora, iscrpno proučavanje literature i vješto spajanje obojega. Ujedno je morao izraditi transkripcije notnih primjera, što se posebno odnosi na partituru skladbe *Te Deum* Mihaela Šiloboda-Bolšića te napjeva iz *Citharae...* što se nalazi u varaždinskom rukopisnom zborniku *Cantilena chorales*.

Za Špraljinu knjigu je očito da posjeduje sve komponente izvorno temeljito napisanog znanstvenoistraživačkog rada te pokazuje Špraljinu sposobnost za uspješan nastavak djelovanja na znanstvenom (muzikološkom) području.

Izak Špralja je, inače, dosad objavio stanoviti broj glazbenih priloga koji potvrđuju njegov smisao za znanstveno proučavanje problema. Posebice je zamjeran i za budućnost nezaobilazan njegov udjel u pripremanju/priredivanju IV. izdanja *Citharae...* kako s autorom ovog prikaza s metodološkog tako i (izvorno autorskog) stajališta.

Zato je opravdano očekivati daljnje potvrde Špraljina nedvojbena znanstveno-muzikološkog nerna za koji je ovom knjigom dokazao da ga posjeduje za takvu vrstu djelovanja.

Lovro Županović